

Instytut Pamięci Narodowej - Katowice

<https://katowice.ipn.gov.pl/pl3/aktualnosci/147799,Prezentacja-wystawy-IPN-TU-rodzila-sie-opozycja-Miedzy-Czerwcem-76-a-Sierpniem-8.html>
20.04.2024, 13:55

Prezentacja wystawy IPN „TU rodziła się opozycja. Między Czerwcem '76 a Sierpniem '80” - Gliwice, 13 - 26 sierpnia 2021

W piątek 13 sierpnia 2021 r. na Rynku w Gliwicach odbyło się uroczyste otwarcie wystawy „TU rodziła się opozycja. Między Czerwcem '76 a Sierpniem '80”. W wydarzeniu wzięli udział: dr Andrzej Sznajder, dyrektor Oddziału IPN w Katowicach, Ryszard Mozgól, naczelnik Oddziałowego Biura Edukacji Narodowej IPN w Katowicach oraz Adrian Rams (OBEN IPN Katowice), autor wystawy oraz opozycjoniści z lat osiemdziesiątych.

Ekspozycja została przygotowana przez Instytut Pamięi Narodowej z okazji 45. rocznicy protestów robotniczych w czerwcu 1976 r. w Radomiu, Ursusie i Płocku.

Wystawa będzie prezentowana do 26 sierpnia 2021 r.

* * *

W czerwcu 1976 r. władze komunistyczne zapowiedziały podwyżki cen, obejmujące podstawowe artykuły spożywcze. Spauperyzowane społeczeństwo odpowiedziało 25 czerwca, gdy zastrajkowało 97 zakładów pracy. W Radomiu, Ursusie i Płocku robotnicy wyszli na ulice. W pracownicy zakładów Ursus rozkręcili tory i uniemożliwili ich szybką naprawę wepchniętą w wyrwę lokomotywą. Setki uczestników protestów było bitych, aresztowanych lub skazanych na więzienie, a ponad 1500 zwolnionych z pracy. W wyniku pobicia przez Milicję Obywatelską zmarł kilka dni później przypadkowy przechodzień Jan Brożyna, a w połowie sierpnia zmarł w wyniku pobicia przez Służbę Bezpieczeństwa ks. Roman Kotlarz. Do najgwałtowniejszych starć z MO i ZOMO doszło w Radomiu, gdzie protestujący podpalili budynek Komitetu Wojewódzkiego PZPR. Szacuje się, że w czerwcu 1976 r. w różnych formach sprzeciwu wobec działań władz uczestniczyło w sumie około 80 tys. osób. Najwięcej w Radomiu – blisko 21 tys. oraz Ursusie – ponad 14 tys.

Represje, które spadły na protestujących i dotknęły ich bliskich, zrodziły spontaniczne akcje pomocy materialnej, medycznej i prawnej. Pomoc represjonowanym robotnikom, którą natychmiast rozpoczęła 1 Warszawska Drużyna Harcerska im. Romualda Traugutta zaowocowała powstaniem Komitetu Obrony Robotników, pierwszej jawnej organizacji opozycyjnej w PRL.

Po niej zaczęły się formować kolejne ośrodki opozycji demokratycznej: Ruch Obrony Praw Człowieka i Obywatela, Wolne Związki Zawodowe, Studenckie Komitety Solidarności, Konfederacja Polski Niepodległej, Ruch Młodej Polski. Powstawały też organizacje o znaczeniu regionalnym, jak np. w Krakowie Chrześcijańska Wspólnota Ludzi Pracy, Instytut Katyński, Akcja na rzecz Niepodległości czy Prywatna Inicjatywa Krakowska, a także instytucje samokształceniowe, jak Uniwersytet Latający czy Towarzystwo Kursów Naukowych. Narodził się również drugi obieg wydawniczy, który naruszał komunistyczny monopol informacyjny.

Województwo katowickie było uważane za kluczowy i strategiczny region, każdy przejaw otwartego sprzeciwu wobec władzy spotykał się z bardzo ostrą reakcją partii i aparatu represji. Po ogłoszeniu podwyżki cen artykułów żywnościowych, ze względu na aktywność silnych struktur PZPR i SB, w regionie nie doszło do strajków i demonstracji ulicznych. Władza, obawiając się reakcji społeczeństwa, starała się kontrolować i skanalizować ewentualne niezadowolenie. W ciągu 4 dni (28 czerwca – 1 lipca) zorganizowano 3,2 tys. Wieców i masówek poparcia dla kierownictwa partyjnego i rządu z udziałem 1,1 mln osób. Przed operacją podwyżki cen część potencjalnych przywódców strajków i demonstracji skierowano na przymusowe ćwiczenia rezerwy.

Czołowym działaczem opozycji demokratycznej w województwie śląskim był [Kazimierz Świtoń](#), współpracowali z nim m.in. [Władysław Sulecki](#) i Roman Kściuczek (od 1978 r.). Od 1977 r. Świtoń był aktywnym uczestnikiem Ruchu Obrony Praw Człowieka i Obywatela. W swoim mieszkaniu zorganizował Punkt Konsultacyjno-Informacyjny ROPCiO. Śląscy

działacze opozycyjni współpracowali ze środowiskami opozycyjnymi Warszawy, Krakowa i Łodzi, m.in.: przy kolportażu „Robotnika”, którego współpracownikiem był od września 1977 r. Władysław Sulecki. W lutym 1978 r. w swoim mieszkaniu w Katowicach Kazimierz Świtoń powołał pierwszy w PRL Komitet Wolnych Związków Zawodowych.

Jawna opozycja nie miała charakteru masowego, ale bez niej niemożliwy byłby zryw Sierpnia '80 – to z jej doświadczeń korzystała „Solidarność”.

Polecamy portal IPN [„Polskie miesiące” - Czerwiec 1976](#)